

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

JULIANE KOKOTT

esitatud 8. detsembril 2005¹

I. Sissejuhatus

sega liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00³ (edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus”).

1. Käesoleva kohtuasja aluseks on komisjoni konkurentsimenetlus, mis puudutab Madalmaade elektritoodete hulgimüügi turgu. Nimetatud menetluses, mis kestis alates esimestest uurimistest kuni komisjoni otsuseni rohkem kui kaheksa aastat, määras komisjon EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise eest rahatrahve ühendusele Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (Madalmaade elektritoodete hulgimüüjate ühendus, edaspidi „FEG”) ja ühele tema liikmele Technische Unie BV (edaspidi „TU”).

3. Euroopa Kohus käsitleb nüüd Esimese Astme Kohtu otsuse peale esitatud TU apellatsioonkaebust.⁴ Peale muude apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud väidete, milles TU käsitleb põhiliselt põhjenduste puudumist ja EÜ artikli 81 rikkumist, heidab ta Esimese Astme Kohtule eelkõige ette seda, et ta ei määranud vajalikke tagajärgi selle eest, et komisjoni menetlus kestis ülemäära kaua.

2. Esimese Astme Kohus kinnitas täielikult komisjoni sellekohase 26. oktoobri 1999. aasta otsuse² (edaspidi „vaidlusalune otsus”) oma 16. detsembri 2003. aasta otsu-

II. Õiguslik raamistik

4. EÜ artikli 81 lõike 1 kohaselt on keelatud „kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulep-

¹ — Algselt: saksa.

² — Komisjoni 26. oktoobri 1999. aasta otsus 2000/117/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetluse kohta, juhtum nr IV/33.884 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied et Technische Unie (FEG ja TU), teatavaks tehtud numbri K(1999) 3439 all (EÜT 2000, L 39, lk 1).

³ — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied jt vs. komisjon (EKL 2003, lk II-5761).

⁴ — Sama kohtuotsuse peale on menetluses FEG apellatsioonkaebus (kohtuasi C-105/04 P); vt minu 8. detsembri 2005. aasta ettepanek.

ped, ettevõtjate ühenduste otsused ja koos- [...] .
 kõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada
 liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille
 eesmärgiks või tagajärjeks on takistada,
 piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu
 piires [...]”.

Trahvisummat määrates võetakse arvesse nii
 rikkumise raskusastet kui ka kestust.”

5. Komisjon võib sellistel juhtudel määrata
 asjaomastele ettevõtjatele trahve. Selleks
 sätestab nõukogu määruse nr 17⁵ (edaspidi
 „määrus nr 17”) artikli 15 lõige 2:

III. Asjaolud ja menetlus

„Komisjon võib otsusega määrata ettevõtja-
 tele või ettevõtjate ühendustele trahvi
 1000–1 000 000 arvestusühikut või sellest
 suurema summa ulatuses, mis ei ületa 10%
 iga rikkumises osalenud ettevõtte eelneva
 aasta käibest, kui need tahtlikult või hoole-
 tusest:

A. Asjaolud ja menetlus komisjonis

a) rikuvad [EÜ artikli 81 lõiget 1] [...],

6. Käesoleva kohtuasja aluseks olev konku-
 rentsiasia puudutab Madalmaade elektritoo-
 dete, nt traadi, kaabli ja polüvinüülkloriidist
 (PVC) torude hulgimüügiturgu. Komisjon
 tuvastas, et sellel turul valitses ainuõigusi
 andev kollektiivne süsteem, milles oli ette-
 võtjate ühendus FEG muu hulgas kokku
 leppinud ettevõtjate ühendusega NAVEG⁶
 niinimetatud *gentlemen's agreement*’i vormis
 ja mille eesmärk oli takistada tarneid neile
 ettevõtjatele, kes ei kuulu FEG-sse. Peale
 selle tuvastati, et FEG piiras oma liikmete
 vabadust määrata ise vabalt ja sõltumatult
 müügihindu.

5 — Määrus nr 17: esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja
 86 rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204;
 ELT eriväljaanne 08/01, lk 3). See määrus on vahepeal
 asendatud nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrusega
 (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud
 konkurentsieskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1;
 ELT eriväljaanne 08/02, lk 205). Viimane jõustus aga alles
 1. mail 2004, mistõttu on käesolevas kohtuasjas kohaldatav
 määrus nr 17.

6 — Nederlandse Vereniging van Alleenverteenwoordigers op
 Elektrotechnisch Gebied.

7. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 3–5 kirjeldab Esimese Astme Kohus kohtuasja tausta kokkuvõtlikult järgmiselt:

„3 CEF Holdings Ltd (edaspidi „CEF UK”), kes on Ühendkuningriigis asuv elektritoodete hulgimüüja, otsustas hakata tegutsema Madalmaade turul ja asutas selleks 1989. aasta mais tütaretevõtja CEF City Electrical Factors BV (edaspidi „CEF BV”). Kuna Madalmaades tekkis tarnetega probleeme, esitasid CEF BV ja CEF UK [...] komisjonile 18. märtsil 1991 kaebuse, mille komisjon registree- ris järgmisel päeval.

esindajad või importijad tarnivad elektritooted ainult FEG liikmetele ja paigaldajad ostavad ainult neilt. 22. oktoobril 1991 laiendas CEF oma kaebust FEG ja selle liikmete vahelistele hinna- ja hinnaalanduskokkulepetele, mille eesmärk oli takistada CEF-il teatud projektides osaleda. Alates jaanuarist 1992 laiendas CEF kaebust vertikaalsetele hinnakokkulepetele teatud elektritoodete tootjate ja FEG liikmetest hulgimüüjate vahel.”

8. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 6–14 on uurimise käigu ja menetluse kohta komisjonis sedastatud järgmist:

4 Kaebus puudutas kolme elektritoodete turul tegutsevat ettevõtjate ühendust. Peale FEG puudutas see Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied’i (Madalmaade elektritoodete tootjate ainuesindajate ühendus, edaspidi „NAVEG”) ja Unie van de Elektrotechnische Ondernemers’i (Elektritooted tootvate ettevõtjate liit, edaspidi „UNETO”).

„6 [1991. aasta juunist kuni augustini esitas komisjon teiste hulgas TU-le erinevaid informatsiooninõudeid, tuginedes määruse nr 17 artiklile 11.]

5 CEF oli seisukohal, et need ühendused ja nende liikmed on sõlminud ainuõigusi andvaid vastastikusi kollektiivseid kokkuleppeid kõigil elektritoodete turustamisega tegelevail tasanditel Madalmaades. Seetõttu on elektritoodete hulgimüügiettevõtjal, kes ei ole FEG liige, peaaegu võimatu siseneda Madalmaade turule. Tootjad ja nende

7 Komisjon saatis 16. septembril 1991 FEG-le märgukirja, mis puudutas muu hulgas mõningatele elektritoodete tarnijatele avaldatud survet, et nad ei teeks CEF-ile tarneid, FEG liikmete hinna- ja hinnaalanduskokkuleppeid ning käibe-

- künnist, mis on FEG-sse vastuvõtmise kriteerium.
- 8 Komisjon küsitles 27. aprillil 1993 mõningaid elektritoodete tarnijaid vastavalt määruse nr 17 artiklile 11.
- 9 Komisjon saatis FEG-le 10. juunil 1994 informatsiooninõude vastavalt määruse nr 17 artiklile 11.
- 10 Komisjon viis 8. ja 9. detsembril 1994 FEG ja mõningate selle liikmete, kaasa arvatud TU, suhtes läbi uurimise vastavalt määruse nr 17 artikli 14 lõikele 3.
- 11 Komisjon saatis 3. juulil 1996 vastuväiteteatise FEG-le ja selle seitsmele liikmele [kelle hulgas oli ka TU] (edaspidi „vastuväiteteatis“). FEG ja TU esitasid vastusena sellele vastuväiteteatisele 13. detsembril 1996 ja 13. jaanuaril 1997 oma seisukohad.
- 12 FEG ja TU esitasid komisjonile mitu toimikuga tutvumise taotlust. Pärast seda, kui neile saadeti 16. septembril 1997 mõned täiendavad dokumendid, esitasid mõlemad vastusena vastuväiteteatisele 10. oktoobril 1997 komisjonile oma täiendava seisukoha.
- 13 19. novembril 1997 toimus ärakuulamine kõigi vastuväiteteatise adressaatide ja CEF-i juuresolekul.
- 14 Neil asjaoludel võttis komisjon 26. oktoobril 1999 vastu vaidlusaluse otsuse [...].”

B. Vaidlusalune otsus

9. Vaidlusaluses otsuses sedastas komisjon põhiliselt seda, et FEG on toime pannud kaks EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumist ja määras FEG-le nende eest trahvi. Samal ajal tuvastas komisjon, et TU osales aktiivselt FEG

rikkumistes. Vaidlusaluse otsuse resolutiiv- *Artikkel 3*
osa sätestab:

„Artikkel 1

TU on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, osaledes aktiivselt vaidlusaluse otsuse artiklites 1 ja 2 nimetatud rikkumistes.

Artikkel 4

FEG on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, luues NAVEG-ga sõlmitud kokkuleppe alusel ning kooskõlastatud tegevuse abil tarnijatega, kes ei kuulu viimati nimetatud ühendusse, ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi, mille eesmärk oli takistada tarneid neile ettevõtjatele, kes ei kuulu FEG-sse.

[...]

Artikkel 2

2. TU peab artiklis 3 nimetatud rikkumised viivitamatult lõpetama, kui ta pole neid veel lõpetanud.

Artikkel 5

FEG on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, piirates otseselt ja kaudselt oma liikmete vabadust määrata oma müügihindu vabalt ja sõltumatult, tehes siduvaid hindade kindlaksmääramise otsuseid ja siduvaid otsuseid reklaamide kohta, jagades oma liikmetele soovitusi bruto- ja netohindade osas ning pakkudes foorumit hindade ja allahindluste üle läbirääkimiste pidamiseks.

1. FEG-le määratakse punktides 1 ja 2 nimetatud rikkumiste eest 4,4 miljoni euro suurune rahatrahv.

2. TU-le määratakse punktis 3 nimetatud rikkumiste eest 2,15 miljoni euro suurune rahaträhv.

— teise võimalusena tühistada neile määratud trahvid,

— viimase võimalusena vähendada neile määratud trahve ja

[...]”.

— mõista kohtukulud välja komisjonilt ja menetlusse astujatelt.

10. Arvestades haldusmenetluses toimepandud rikkumisi ja ka menetluse märkimisväärsel kestust, mida ta ise tunnistas, vähendas komisjon trahvi 100 000 euro võrra.⁷

12. FEG ajutiste meetmete kohaldamise taotlus jäi rahuldamata.¹¹

C. Kohtumenetlus

13. Esimese Astme Kohtu esimese koja esimees andis CEF BV-le ja CEF UK-le (edaspidi koos „CEF”) loa astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks.¹²

11. Nii FEG⁸ kui ka TU⁹ esitasid vaidlusaluse otsuse peale hagi Esimese Astme Kohtule, milles nad vastavalt paluvad Esimese Astme Kohtult:

14. Pärast kohtuasjade T-5/00 ja T-6/00 liitmist ühiseks suuliseks menetluseks ja ühise otsuse tegemiseks, tegi Esimese Astme Kohus 16. detsembril 2003 vaidlustatud kohtuotsuse, millega ta otsustas

— tühistada vaidlusalune otsus,¹⁰

— jätta hagi rahuldamata ja

7 — Vt vaidlusalune otsus, põhjendused 151–153.

8 — Kohtuasi T-5/00.

9 — Kohtuasi T-6/00.

10 — Kohtuasjas T-6/00 taotles TU teise võimalusena tühistada vaidlusaluse otsuse artikkel 3, milles tuvastati, et ta on rikkunud EÜ artiklit 81.

11 — 14. detsembri 2000. aasta Esimese Astme Kohtu presidendi määrus kohtuasjas T-5/00 R: FEG vs. komisjon (EKL 2000, lk II-4121) ja 23. märtsi 2001. aasta Euroopa Kohtu presidendi määrus kohtuasjas C-7/01 P(R): FEG vs. komisjon (EKL 2001, lk I-2559).

12 — 16. oktoobri 2000. aasta määrus kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00.

— mõista kohtukulud välja hagejatelt.

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

15. TU palub oma 3. märtsil 2004 kohtukantseleisse saabunud apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:

17. Menetlusse astujad CEF paluvad Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00 või vähemalt kohtuasjas T-6/00 ja teha uus lõplik otsus nii, et võetakse arvesse teises taandes esitatud taotlust; teise võimalusena tühistada kohtuotsus ja suunata kohtuasi tagasi Esimese Astme Kohtusse;

— lükata apellatsioonkaebus tervikuna vastuvõetamatusesse tõttu, või teise võimalusena põhjendamatusesse tõttu tagasi ja

— tühistada vaidlusalune otsus täielikult või vähemalt osaliselt nii, et uue otsusega vähendataks oluliselt talle määratud trahve;

— mõista kohtukulud välja hagejalt.

— mõista kohtukulud, sh Esimese Astme Kohtu menetluses tekkinud kulud, välja komisjonilt.

18. Euroopa Kohus arutas apellatsioonkaebust kõigepealt kirjalikus menetluses ja 22. septembril 2005 — koos kohtuasjaga C-105/04 P — kohtuistungil.

16. Komisjon palub Euroopa Kohtul:

IV. Apellatsioonkaebuse teine kuni neljas väide ning apellatsioonkaebuse viienda väite esimene ja kolmas osa

— lükata apellatsioonkaebus tervikuna vastuvõetamatusesse tõttu, või teise võimalusena põhjendamatusesse tõttu tagasi ja

19. TU vaidlustab apellatsioonkaebuse põhjenduseks esitatud teises kuni neljandas väites ning viienda väite esimeses ja kolman-

das osas vaidlustatud kohtuotsuse erinevad lõigud, milles Esimese Astme Kohus käsitleb üksikasjalikult komisjoni seisukohti konkurentsireeglite rikkumiste ja nende kestuse kohta.

20. Enne nende väidete üksikasjalikku analüüsi tuleb meelde tuletada EÜ artikli 225 lõikest 1 ja Euroopa Ühenduste Kohtu põhikirja artikli 58 lõikest 1 tulenevat hindamise ulatust, mida Euroopa Kohus kohaldab väljakujunenud praktika kohaselt apellatsioonimenetlustes:¹³ „Euroopa Kohus saab edasi kaevata ainult õigusküsimustes”. Seega on Esimese Astme Kohtul ainupädevus määratleda ja hinnata antud asjas olulisi faktilisi asjaolusid ning analüüsida tõendeid, välja arvatud juhul, kui kohtule esitatud tõendeid on moonutatud, ei ole kõnealuste faktiliste asjaolude hindamine ja tõendite analüüs seega niisugune õiguslik küsimus, mis kuuluks Euroopa Kohtu poolt apellatsiooni korras läbivaatamisele.

21. Seaduse nõudele ei vasta apellatsioonkaebus, mis piirneb üksnes Esimese Astme Kohtule esitatud hagi aluseks olevate faktiliste ja õiguslike väidete ja argumentidega ning mis ei sisalda põhjendusi, mis viitaksid iseäranis vaidlustatud kohtuotsuses väidetavalt sisalduvatele õiguslikele vigadele. Tegelikult on selline apellatsioonkaebus nõue,

millega taotletakse pelgalt Esimese Astme Kohtule esitatud hagi uuesti läbivaatamist, mis ei kuulu aga Euroopa Kohtu pädevusse.¹⁴

22. Apellatsioonkaebuse teist kuni neljandat väidet ning viienda väite esimest ja kolmandat osa tuleb hinnata nimetatud asjaoludest lähtudes.

A. Apellatsioonkaebuse teine väide: vastuväiteteatisele eelnenud õigustava tõendi väidetav tähelepanuta jätmine

23. Oma teises apellatsioonkaebuse väites kritiseerib TU seda, et Esimese Astme Kohus on põhjendanud oma otsust puudulikult ja iseendaga vastuollu minnes, kuna ta ei ole tunnistanud õigustavateks tõenditeks teatud dokumente, mis koostati küll pärast uurimise algust, st pärast komisjoni märgukirja, kuid enne vastuväiteteatise edastamist.

24. See väide, mis on tihedalt seotud apellatsioonkaebuse esimese väitega, puudutab eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkte 196

13 — Vt nt 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-37/03 P: BioID vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (EKL 2005, lk I-7975, punkt 43 ja 53) ja 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt vs. komisjon, nn tsemendi kohtuotsus (EKL 2004, lk I-123, punktid 47–49).

14 — 4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil vs. komisjon (EKL 2000, lk I-5291, punkt 35), 23. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-234/02 P: Euroopa ombudsman vs. Lamberts (EKL 2004, lk I-2803, punkt 77) ja 30. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas C-286/04 P: Eurocermex vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (EKL 2005, lk I-5797, punkt 50).

ja 208. Esimese Astme Kohus käsitleb nendes punktides kolmandate isikute poolt komisjonile esitatud mitme kirja tõendamisväärtust, mis TU hinnangul on vastuolus ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi osas esitatud süüdistustega. Esimese Astme Kohus jõuab seejuures järeldusele, et esitatud dokumendid ei lükka ümber komisjoni poolt kindlaks tehtud asjaolu, et FEG ja NAVEG vahel sõlmitud *gentlemen's agreement* viidi tõepoolest ellu.¹⁵

25. TU väidab vastu, et vaidlustatud kohtuotsus on *iseendaga vastuolus*. Esimese Astme Kohus ei võta esiteks õigustava tõendina vastu dokumente, mis pärinevad komisjoni märgukirjale järgnenud ajast, kuid on dateeritud enne vastuväiteteatist. TU sõnul koheldakse teda tõendite hindamisel juba märgukirja esitamisest alates nagu süüdistatavat. Teisalt ei käsitle Esimese Astme Kohus aga TU-d veel süüdistatavana siis, kui kõne all on mõistliku menetlustähtaja põhimõtte kohaldamise algushetke määramine. Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et otsustav on alles vastuväiteteatise edastamise kuupäev. Esimese Astme Kohtu järeldused märgukirja esitamise aja kohta ei ole niisiis iseenesest järjekindlad. Esimese Astme Kohus kohaldab kahte erinevat mõõdupuud.

26. Küsimus, kas Esimese Astme Kohtu otsuse põhjendused on vastuolulised, on

õigusküsimus, mida võib esitada apellatsioonkaebuse raames.¹⁶ Selles osas on TU apellatsioonkaebus vastuvõetav.

27. Vastupidi TU oletusele ei ole aga dokumentide tõendusliku väärtuse hindamine ja menetluse mõistliku kestuse hindamine üksteisega seotud. Sellele vastavalt ei ole ka vaidlustatud kohtuotsuse erinevad osad, milles Esimese Astme Kohus hindab menetluse kestuse ja vaidlusaluste dokumentide tõenduslikku väärtust, üksteisega loogilises seoses ega saa seega olla ka sisult vasturääkivad, nagu väidab TU.

28. Ainuüksi asjaolu, et teatud dokument koostati enne vastuväiteteatist, ei muuda seda tingimata õigustavaks tõendiks. Samuti ei ole dokument, mis koostati *pärast* vastuväiteteatist, tingimata süüteoend. Dokumendi tõenduslikku väärtust tuleb alati kontrollida, võttes arvesse kõik üksikjuhtumi asjaolud. Oletatav õigustav tõend võib muutuda väärtusetuks, kui ta loodi süüdistatava algatusel ja sel ajal — pärast uurimise algust või pärast

15 — Vt ka vaidlustatud kohtuotsuse punkt 209.

16 — 7. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-401/96 P: Somaco vs. komisjon (EKL 1998, lk I-2587, punkt 53) ja 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe vs. komisjon (EKL 1998, lk I-8417, punkt 25). Vt selle kohta ka 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-208/03 P: Le Pen vs. parlament (EKL 2005, lk I-6051, punkt 45).

märgukirja —, mil oli juba selge, et komisjon kahtlustas konkurentsieeskirjade rikkumist ja asjaomaseid ettevõtjaid oli seega hoiatatud (*in tempore suspecto*). Sellisele järeldusele jõudis Esimese Astme Kohus õigusnorme rikkumata ka vaidlustatud kohtuotsuses.

aktiivset osalemist nii FEG ja NAVEG vahelises ainuõigusi andvas kollektiivses kokkuleppes (*gentlemen's agreement*) kui ka kooskõlastatud tegevuses kokkuleppe laien-
damiseks NAVEG-sse mittekuuluvatele ette-
võtjatele, samuti hinnakokkuleppes.¹⁷

29. Seega on teine väide vastuvõetav, aga põhjendamatu.

32. Selle vastu esitab TU põhiliselt kolm argumenti, mis moodustavad samas selle apellatsioonkaebuse väite kolm osa.

B. Apellatsioonkaebuse kolmas väide: tuvastatud rikkumistes TU vastutuse tõendamine

30. TU väidab apellatsioonkaebuse kolmandas väites, et Esimese Astme Kohus on rikkunud õigusnormi või on vähemalt põhjendanud vaidlustatud kohtuotsust ebaselgelt, kui ta sedastas, et komisjon on pidanud TU-d põhjendatult vastutavaks vaidlusaluse otsuse artiklites 1 ja 2 tuvastatud rikkumiste eest.

1. TU osalemine ainuõigusi andvas kollektiivses süsteemis (apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimene osa)

33. TU väidab kolmanda väite esimeses osas põhiliselt seda, et Esimese Astme Kohus on jätnud tähelepanuta mitu aspekti, kui ta kontrollis, kas komisjon heitis TU-le põhjendatult ette aktiivset osalust ainuõigusi andvas kollektiivses süsteemis.

31. See väide puudutab eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse osa, mille pealkiri on „Vaidlusaluse otsuse tühistamisnõue” ja selle III jagu. Esimese Astme Kohus käsitleb selles üksikasjalikult küsimust, kas vaidlusaluse otsuse artiklites 1 ja 2 tuvastatud EU artikli 81 lõike 1 rikkumistes saab vastutavaks pidada TU-d. Esimese Astme Kohus jõuab järeldusele, et komisjon eeldas õigustatult TU

34. TU sõnul jätab Esimese Astme Kohus esiteks tähelepanuta, et TU väidetavad esindajad FEG juhatuses ei olnud tegelikult kohustatud järgima TU juhiseid ja pidid

¹⁷ — Vt eriti vaidlustatud kohtuotsuse punktid 360, 367 ja 379.

toimima ainult FEG, aga mitte TU huvides; Esimese Astme Kohus ei ole arvesse võtnud FEG põhikirja ega Madalmaade ühinguõigust. Teiseks lähtus Esimese Astme Kohus väärtalt sellest nagu FEG ja TU — kui FEG ühe tähtsaima liikme — huvid oleksid algusest peale olnud suures osas samad.¹⁸ Kolmandaks asjaolu, et TU nimetas aastaid ühe FEG juhatuse liikme ja sel viisil osales enamusel, kui mitte kõigil juhatuse koosolekutel, ei ole piisav alus eelduseks, et TU osales isiklikult ja aktiivselt ainuõigusi andvas kollektiivses süsteemis; on selge vahe sagedasel FEG juhatuse organites osalemisel ja otsesel osavõtul FEG poliitika väljatöötamisest. Peale selle heidab TU Esimese Astme Kohtule ette oma otsuse ebapiisavat põhjendamist ja ilmset viga selles, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 351 on sedastatud, et TU-l oli FEG-siseselt „otsustav roll ainuõigusi andvas kollektiivses süsteemis”, samas kui komisjon ei kasuta oma vaidlusaluses otsuses mõistet „otsustav roll”.

35. Komisjon ja CEF väidavad vastu, et TU argumentid on vastuvõetamatud, kuna need kujutavad endast ainult Esimese Astme Kohtu poolt faktiliste asjaolude kohta antud hinnangu vaidlustamist.

18 — Vaidlusaluse otsuse põhjenduses 69 ja vaidlustatud kohtuotsuse punktis 353 kasutatakse mõistet „enam-vähem sünkroonsed huvid”.

36. Tõepoolest puudutavad TU argumentid põhiliselt üksnes käesoleva asja konkreetsete asjaolude hindamist Esimese Astme Kohtus: kas TU oli üks FEG tähtsamaid liikmeid ja mängis ühingu otsustavat rolli, kas tal oli — sõltumata kehtivatest põhikirjalistest ja ühinguõiguslikest eeskirjadest — mitme aasta jooksul mõju FEG juhtivate töötajate üle ja kas võib eeldada, et TU ja FEG huvid kattusid olulises osas; need on kõik asjaolude ja tõendite hindamise küsimused, mis ei kuulu aga apellatsioonkaebuse raames Euroopa Kohtu pädevusse.¹⁹ Selles osas on niisiis TU argumentid vastuvõetamatud.²⁰

37. Lähemal vaatlusel ei ole aga TU argumentide puhul tegu ainult kriitikaga Esimese Astme Kohtu poolt faktiliste asjaolude hindamise kohta ega samuti mitte esimeses kohtuastmes esitatud etteheidete kordamisega.²¹ Peale selle väidab TU, et Esimese Astme Kohus on oma otsuses jätnud tähelepanuta õiguslikud nõuded, mis on kehtestatud selle tõendamisele, et TU võttis EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumistest osa ning

19 — Vt käesolev ettepanek, punkt 20.

20 — Isegi kui oletada, et TU argument „otsustava rolli” mõiste kasutamise kohta on etteheidete asjaolude moonutamise kohta ja seega vastuvõetav, oleks see etteheidete igal juhul põhjendamatu. Esimese Astme Kohtu kasutatud mõiste „otsustav roll” on nimelt olulises osas võrdväärne komisjoni vaidlusaluses otsuses kasutatud mõistega „tähtis ja eraldi rõhutav roll” (vt ka vaidlusalune otsus, põhjendus 69).

21 — Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 351, kus Esimese Astme Kohus käsitleb TU sarnaseid ettehteid esimese astme instantsi menetluses, võttes need lähtekohaks arutelus TU osavõtu üle ainuõigusi andvates kollektiivsetes kokkulepetes.

et tema kohtuotsus ei ole selles osas õiguspäraselt põhjendatud. Küsimus, millist tõendamisstandardit peab komisjon konkurentsimenetluse otsuses kohaldama ja eriti, *millist liiki tõenditele* võib ta tugineda, kui ta teeb kindlaks ettevõtte aktiivse osavõtu kartellis, on õigusküsimus, mis kuulub apellatsioonkaebuse raames Euroopa Kohtu pädevusse.

38. Eeltoodu põhjal on apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimene osa vastuvõetav. Tegelikult ei ole see aga siiski asjakohane.

39. Esimese Astme Kohus lähtub nimelt õigustatult sellest, et erialaühendusse kuulumine ei saa automaatselt tähendada seda, et asjaomane liige vastutaks ühenduse poolt toime pandud rikkumiste eest.²² Pigem on komisjoni kohus tõendada, et ühenduse liikmeks olev ettevõtja osales aktiivselt ühenduse õigusvastases käitumises ja seega rikkus ka ise EÜ artikli 81 lõiget 1.

40. Sellist osalemist võib tõendada aga ka kaudsete tõenditega. Esimese Astme Kohus tunnistab sõnaselgelt, et konkurentsivastased tegevused ja kokkulepped on oma laadilt tihti salajased ning ka nendega seotud dokumente

vähendatakse miinimumini. Dokumente, nagu näiteks koosolekute protokolle, leidub üldjuhul harva ja need on paratamatult lünklikud, seega tuleb tihti teatud üksikasju rekonstrueerida järelduste abil. Niisiis peab konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu enamikul juhtudel tuletama teatud hulgast kokkulangevustest või kaudsetest tõenditest, mis võivad, kui neid vaadelda koos, muu seostatud selgituse puudumisel kujutada endast konkurentsieeskirjade rikkumise tõendit.²³

41. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt piisab ettevõtja kartellis osalemise tõendamiseks sellest, kui komisjon kinnitab, et asjaomane ettevõtja osales koosolekutel, mille käigus konkurentsivastased kokkulepped sõlmiti, ilma et ta oleks neile oluliselt vastu vaieldud. Kui osalemine sellistel koosolekutel on tõendatud, peab see ettevõtja esitama tõendeid, et ta osales neil koosolekutel ilma mingisuguse konkurentsivastase tagamõteteta, näidates, et ta oli oma konkurentidele teada andnud, et ta osaleb neil koosolekutel teises tähenduses kui konkurendid.²⁴

22 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 355.

23 — Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus (punktid 55–57).

24 — 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt (EKL 2005, lk I-5425, punkt 142, peale selle ka punktid 143 ja 144) ja eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus (eriti punkt 81, peale selle ka punktid 82–85), samuti 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon vs. Anic Participazioni (EKL 1999, lk I-4125, punktid 87 ja 96) ja C-199/92 P: Hüls vs. komisjon (EKL 1999, lk I-4287, punkt 155).

42. Ühenduse, näiteks erialaühenduse juhatuse koosolekutel võib ettevõtja olla ka kaudselt esindatud „oma juhatuse liikme” kaudu. Seda võib oletada näiteks siis, kui erialaühenduse üks juhatuse liige on vastava ettevõtjaga eriti tihedalt seotud, näiteks kuna ta töötab põhikohaga selle ettevõtja juures, sai ta oma koha juhatuses tänu sellele ettevõtjale ja esindab seal ettevõtja huve — kui ka mitte õiguslikult, siis ometi tegelikult. Realistlikult vaadates ei saa niisiis olla küsimus selles, kas juhatuse liige on ametlikult selle ettevõtja esindaja, kas ettevõtjal on juhtnööride ja korralduste andmise õigus või kas on võimalik tõendada, et ettevõtja on juhatuse liikmele andnud konkreetseid korraldusi.

43. Järelikult ei ole Esimese Astme Kohus rikkunud õigusnormi, kui ta kiitis heaks komisjoni kaudsetel tõenditel põhineva tõenduse TU aktiivse osalemise kohta FEG toimepandud konkurentsionormide rikkumises. Vastupidi sellele, mida väidab TU, ei olnud ka sugugi väär järeldada, et TU personali osavõtt FEG juhatuse koosolekute ja sel viisil FEG poliitika kujundamise mõjutamine tähendas aktiivset, mitte lihtsalt passiivset osavõttu konkurentsionormide rikkumises. Kõik edasine on üksikjuhtumi faktiliste asjaolude ja tõendite hindamine, mis ei ole Euroopa Kohtu pädevuses.

44. Seega on apellatsioonkaebuse kolmanda väite esimene osa osaliselt vastuvõetamatu, osaliselt põhjendamatu.

2. Osalemine ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamises ettevõtjatele väljaspool NAVEG-d (apellatsioonkaebuse kolmanda väite teine osa)

45. Kolmanda väite teine osa kattub argumentatsiooni poolest suures osas esimese osaga. Ka küsimuses, kas TU osales ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamises ettevõtjatele väljaspool NAVEG-d, on Esimese Astme Kohus TU sõnul rikkunud õigusnormi või vähemalt põhjendanud otsust ebaõigesti, lugedes TU aktiivse osavõtu tõendatuks. Eriti heidab TU ette seda, et Esimese Astme Kohus pidas otsustavateks viideteks rikkumistes osalemise kohta järgmisi asjaolusid: TU oli FEG üks tähtsamaid liikmeid, oli pikka aega esindatud katkematu FEG juhatuses ning osales FEG poliitika väljatöötamises, sellele avalikult vastu vaidlemata. TU esindajate kuulumine FEG juhatusse ei saa mingil juhul tõendada, et TU osales rikkumises pärast 1991. aastat.

46. Apellatsioonkaebuse kolmanda väite teine osa nagu ka esimene osa seab põhiliselt kahtluse alla faktiliste asjaolude ja tõendite hindamise Esimese Astme Kohtus. Selles osas on TU väide vastuvõetamatu.²⁵

3. TU osalemine hinnakokkulepete süsteemis (apellatsioonkaebuse kolmanda väite kolmas osa)

49. Apellatsioonkaebuse kolmanda väite kolmandas osas heidab TU Esimese Astme Kohtule ette, et ta kiitis ekslikult heaks komisjoni tõendamise TU aktiivse osalemise kohta hinnakokkulepete süsteemis.

47. Selle kohta, et TU soovib lisaks väita, et Esimese Astme Kohus jättis oma otsuses tähelepanuta õiguslikud nõuded tõenditele tema osavõtu kohta tuvastatud õigusrikkumistes, tuleb märkida, et tema väide on küll vastuvõetav, aga sisuliselt põhjendamatu. Nagu juba eespool selgitatud, on ka kaudsed tõendid õiguspärased.²⁶ Selliste kaudsete tõendite hulka kuulub käesoleval juhul TU osavõtt koosolekust, mis toimus TU-le lähedalseisvate isikute kaudu FEG juhatuses, ning seoses sellega TU osavõtt FEG poliitika väljatöötamisest, mis toimus vaieldamatult ka pärast aastat 1991.²⁷

50. Eriti heidab TU ette seda, et teda peetakse ainuüksi tema liikmesuse alusel FEG-s vastutavaks selle ettevõtjate ühenduse nende siduvate otsuste eest, mis puudutavad hindade kindlaksmääramist ja reklaame. TU sõnul oleks pidanud esitama konkreetseid tõendeid tema aktiivse osalemise kohta sellistes otsustes, samuti tema osalemise kohta FEG õigusvastases käitumises hindade kindlaksmääramisel.

48. Seega on ka apellatsioonkaebuse kolmanda väite teine osa osaliselt vastuvõetamatu, osaliselt põhjendamatu.

51. See argument põhineb vaidlustatud kohutuotsuse valesti mõistmisel. Esimese Astme Kohus ei lähtunud nimelt sugugi TU kui liikme automaatselt vastutusest erialaühenduse FEG õigusvastase käitumise eest. Esimese Astme Kohus tuvastas hoopis sõnaselgelt, et TU osales selles käitumises aktiivselt. Esimese Astme Kohus on viidanud esiteks TU osalemisele FEG juhatuse liik-

25 — Vt käesolev ettepanek, punktid 20 ja 36.

26 — Vt käesolev ettepanek, punktid 40–43.

27 — Vt nt vaidlustatud kohtuotsus, punkt 365.

mete kaudu, keda võib pidada TU esindajateks,²⁸ peale selle on ta aga toonud ka välja konkreetse teona hinnainformatsiooni, mille TU FEG-le edastas.²⁹

52. Seega on apellatsioonkaebuse kolmanda väite kolmas ehk viimane osa samuti põhjendamatult.

C. Apellatsioonkaebuse neljas väide: konkurentsieeskirjade rikkumise kestuse hindamine

53. Neljanda väitega heidab TU ette seda, et Esimese Astme Kohus on rikkunud õigusnormi või vähemalt põhjendanud vaidlusalust otsust ebapiisavalt osas, mis puudutab tuvastatud rikkumiste kestust ja nende jätkuvust.

54. See väide puudutab põhiliselt vaidlustatud kohtuotsuse punkte 406–413, milles Esimese Astme Kohus käsitleb vaidlusaluste konkurentsienormide rikkumiste kestust. Esimese Astme Kohus kinnitab neis komisjoni järeldusi ja lähtub sellest, et tegu oli ühe jätkuva rikkumisega.³⁰

55. Sellele vaidleb TU vastu oma apellatsioonkaebuse neljanda väite kolmes osas.³¹ Kuna TU ka teistes oma apellatsioonkaebuse osades, eriti kolmanda väite teises osas³² ja viienda väite esimeses osas esitab sarnaseid argumente, käsitletlen neid järgnevalt koos.

56. Põhiliselt leiab TU, et vaidlustatud kohtuotsuses Esimese Astme Kohtu poolt aluseks võetud lähenemine rikkumiste kestusele ja jätkuvusele on väär ning jätab tähelepanuta hinnakujunduse süsteemi üksikute osade iseseisva iseloomu. Samuti väidab TU, et tema osalus hinnakujunduse süsteemis oli erakordselt väike.

57. Ilmselt soovib TU sel viisil lasta Euroopa Kohtul kontrollida hinnangut, mille Esimese Astme Kohus andis faktilistele asjaoludele. Selles osas on tema argumentid vastuvõetamatud.³³

28 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 377; vt ka käesolev ettepanek, punkt 42.

29 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 378.

30 — Vt eelkõige vaidlustatud kohtuotsus, punktid 406 ja 413.

31 — Neljanda väite esimene osa käsitleb ainuõigusi andva kollektiivse kokkuleppe kestust (vaidlusalune otsus, artikkel 1), teine osa hinnakokkulepete süsteemi kestust (vaidlusalune otsus, artikkel 2) ja kolmas osa TU osavõtu kestust mõlemas rikkumises (vaidlusalune otsus, artikkel 3).

32 — Apellatsioonkaebus, punkt 61.

33 — Vt käesolev ettepanek, punkt 20.

58. TU kriitika on aga laiem. Ta esitab peale selle veel kaks argumenti, mis puudutavad Esimese Astme Kohtu poolt arvesse võetud õiguslikke kriteeriume rikkumiste kestuse hindamiseks. Selles osas puudutab tema argument õiguslikke küsimusi ja on seega vastuvõetav.

59. Esiteks väidab TU, et Esimese Astme Kohus ei ole selgitanud, milles seisneb „ühtne plaan” ja „identne eesmärk”, mis on eelduseks sellele, et mitmest erinevast tegevusest saab üks ja jätkuv tegevus.

60. Tõepoolest peavad erinevad teod „kuuluma „ühtsesse plaani” nende identse eesmärgi tõttu, mis rikub konkurentsitingimusi ühisturul”,³⁴ selleks et neid saaks käsitleda ühtse rikkumisena.

61. Esimese Astme Kohus ei jätnud seda kriteeriumi tähelepanuta. Ta on pühendanud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 340–343 eraldi jao kõnealuste rikkumiste ühtsele käsitlusele. Seal on rõhutatud, et TU-le ette heidetud rikkumistel, nimelt ainuõigusi andval kollektiivsel süsteemil ja kooskõlastatud tegevusel hindade osas, on „sama konkurentsivastane eesmärk”; see seisneb „hindade

hoidmises konkurentsivastasel tasemel”.³⁵ Sellest Esimese Astme Kohtu järeldusest võib samas kaudselt järeldada, et mõlemad rikkumised eraldi, st ainuõigusi andev kollektiivne süsteem ja kooskõlastatud tegevus hindade osas, järgisid seda ühtset eesmärki. Sellele viitab Esimese Astme Kohus, rõhutades näiteks vaidlustatud kohtuotsuse punktis 406 kõnealuste rikkumiste ühtsust.

62. TU argument „ühtse plaani” ja „identse eesmärgi” osas on seega põhjendamatu.

63. Teiseks heidab TU ette, et Esimese Astme Kohus kiitis vääralt heaks komisjoni tõenduse rikkumiste kestuse kohta, mis tugines vaid lünklikele ja kaudsetele tõenditele.

64. Nagu on juba apellatsioonkaebuse kolmanda väite raames selgitatud, on kaudsetel tõenditel ja kokkulangevustel põhinev tõendamine konkurentsimenetluses lubatud.³⁶ Enesestmõistetavalt annavad sellised kaud-

34 — Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus (punktid 258 ja 260).

35 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 342.

36 — Vt käesolev ettepanek, punktid 40 ja 41.

sed tõendid ja kokkulangevused — nimelt TU personali pidev osalemine FEG juhatuse istungitel ka pärast aastat 1991 — tunnistust mitte ainult konkurentsivastaste tegevuste või kokkulepete, vaid ka selliste konkurent-sivastaste tegevuste kestuse ja kokkulepete kehtivusaja kohta.

Teist osa, mis puudutab menetluse ülemää-rase kestuse mõju trahvisumma suurusele, käsitlen hiljem koos esimese väitega eraldi.³⁷

1. Kontrollimise ulatus

65. Ka selles osas on TU argument niisiis põhjendamatu.

68. Kui Euroopa Kohus kontrollib trahvi-summa suurust apellatsioonimenetluses asjas, milles Esimese Astme Kohtul on täielik pädevus (EÜ artikkel 229 koostoides mää-ruse nr 17 artikliga 17), tuleb kontrollimise ulatuse kohta märkida järgmist.

66. Seega on TU neljas väide osaliselt vastu-võetamatu, osaliselt põhjendamatu.

69. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa Euroopa Kohus apellatsioonimenetlu-ses asendada õigluse põhjendusel Esimese Astme Kohtu hinnangut trahvisummade kohta enda hinnanguga.³⁸ Euroopa Kohus võib aga kontrollida, kas Esimese Astme Kohus on teinud ilmse vea või on rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet või võrdse kohtlemise põhimõtet.³⁹

D. Apellatsioonkaebuse viienda väite esi-mene ja kolmas osa: kaalutlused trahvi-summa suuruse kohta

67. Apellatsioonkaebuse viiendas väites käsitleb TU Esimese Astme Kohtu kaalutlusi trahvisumma suuruse kohta. See väide koos-neb kolmest osast, kusjuures järgnevalt käsitlen ainult esimest ja kolmandat osa.

37 — Vt käesolev ettepanek, punktid 128–141.

38 — Eespool 24. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dansk Rörindustri (punkt 245); vt ka 6. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-310/93 P: BPB Industries ja British Gypsum vs. komisjon (EKL 1995, lk I-865, punkt 34); 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-291/98 P: Sarrió vs. komisjon (EKL 2000, lk I-9991, punkt 73) ja eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (punkt 129).

39 — Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi koh-tuotsus (punkt 365).

2. Rikkumiste kestuse mõju trahvisumma suurusele (apellatsioonkaebuse viienda väite esimene osa)

hindamisel tugineda oma järeldustele rikkumiste kestuse ja jätkuvuse kohta. Selles osas ei nähtu, et Esimese Astme Kohus oleks teinud ilmse vea.

70. Apellatsioonkaebuse viienda väite esimeses osas, mis puudutab eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkti 413, leiab TU, et rikkumiste kestust ei ole trahvisumma määramisel piisavalt arvesse võetud. Seega rikkusid komisjon ja Esimese Astme Kohus määruse nr 17 artiklit 15 ja asjakohaseid suuniseid.⁴⁰ TU leiab, et Esimese Astme Kohus rikkus seega õigusnormi või vähemalt põhjendamiskohustust.

72. Vastupidi sellele, mida väidab TU, ei pidanud Esimese Astme Kohus trahvisumma suuruse kaalumisel lähtuma sellest, et TU osavõtt hinnakujunduse süsteemist oli vaid teisejärgulise tähtsusega. Esimese Astme Kohus sedastas nimelt sõnaselgelt, et TU osales selles rikkumises aktiivselt, ja välistas järelikult, et TU-l oli vaid „kasutäitja roll”⁴². Ka selles osas ei nähtu seega, et Esimese Astme Kohus oleks teinud ilmse vea.

71. Lähemal vaatlusel selgub, et TU heidab ka siin põhiliselt ette seda, et tema arvates hindas Esimese Astme Kohus rikkumiste *kestust* ja *jätkuvust* vääralt. Seega kattuvad TU argumendid ka sisuliselt suures osas neljanda väite argumentidega. Nagu on selles osas juba selgitatud,⁴¹ ei sisalda asjaomane TU argument selles osas ühtegi põhjendatud viidet selle kohta, et Esimese Astme Kohus rikkus õigusnormi. Järelikult võis Esimese Astme Kohus ka *trahvisumma suuruse*

73. TU ei ole esitanud rohkem asjaolusid, millest võiks nähtuda ilmne viga, proportsionaalsuse põhimõtte või võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine.

74. Seega on apellatsioonkaebuse viienda väite esimene osa põhjendamatu.

40 — Suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171).

41 — Käesolev ettepanek, punktid 53–66.

42 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 415 koostoi mes punktidega 377–379. Vt ka käesolev ettepanek, punkt 51.

3. FEG-le ja TU-le määratud trahvisummade suhe (apellatsioonkaebuse viienda väite kolmas osa)

Esimese Astme Kohus leiab, et võrdse kohtlemise põhimõtet ei ole rikutud.

75. Viienda väite kolmandas osas heidab TU ette, et temale määratud trahvisumma on ebaproportsionaalne võrreldes FEG-le määratud trahvisummaga.

79. Seejuures ei selgita TU aga *üksikasjalikult*, milles täpselt seisneb tema ebavõrdne kohtlemine võrreldes FEG-ga ja millises osas on Esimese Astme Kohus jätnud tähelepanuta TU poolt esimeses kohtuastmes esitatud argumendid.

76. Kõigepealt viitab TU nagu ka juba apellatsioonkaebuse viienda väite esimeses osas taas sellele, et TU aktiivne osalemine ainuõigusi andvas kollektiivses kokkuleppes kestis ainult kuni 2. juulini 1991 ja oli muu hulgas teisejärgulise tähtsusega.

80. Pelk protsentuaalne erinevus TU ja FEG trahvides nende käivete suhtes ei tähenda iseenesest võrdsuse põhimõtte rikkumist.⁴⁴ Nagu ka Esimese Astme Kohus on õigesti märkinud,⁴⁵ ei ole komisjon kohustatud ühe rikkumise eest mitmele ettevõtjale või ettevõtjate ühendusele rahatrahvide määramisel arvutama trahvisummasid täpselt samas proportsioonis nende käivetega. Selles osas tuleb arvesse võtta mitut asjaolu, kusjuures käivet kui hindamiskriteeriumi ei tohi ülemäära tähtsustada.

77. Nagu eespool juba selgitatud, tuvastas Esimese Astme Kohus õigusnorme rikkumata, et TU osales rikkumises aktiivselt ka pärast aastat 1991 ega olnud seejuures ainult käsutäitja rollis.⁴³ Sellest võis Esimese Astme Kohus järelikult ka trahvisumma määramisel lähtuda. Selles osas ei nähtu, et Esimese Astme Kohus oleks teinud ilmse vea.

78. Teisalt kritiseerib TU eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punkte 431–434, milles

81. Seega on apellatsioonkaebuse viienda väite kolmas osa põhjendamatu.

43 — Vt käesolev ettepanek, punktid 51 ja 72.

44 — Selle kohta ka eespool 24. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri (punktid 243, 315 ja 316).

45 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 432.

V. Apellatsioonkaebuse esimene väide ja apellatsioonkaebuse viienda väite teine osa: menetluse ülemäärane kestus

82. TU apellatsioonkaebuse esimene väide ja viienda väite teine osa on apellatsioonkaebuse mahukaimad osad. Neis käsitletakse tagajärgi, mis tulenevad Esimese Astme Kohtu tuvastatud komisjoni haldusmenetluse osade ülemäärasest kestusest. Seetõttu peab neid käsitlema koos.

83. Sisuliselt heidab TU Esimese Astme Kohtule ette ühenduse õiguse ja/või EIÕK⁴⁶ rikkumist või vähemalt seda, et vaidlustatud kohtuotsus on arusaamatult põhjendatud osas, milles Esimese Astme Kohus leidis, et mõistliku menetlustähtaja ületamine ei õigusta vaidlusaluse otsuse tühistamist või trahvisumma täiendavat vähendamist.

A. Vaidlustatud kohtuotsus

84. Apellatsioonkaebuse esimese väite kõik kolm osa puudutavad põhiliselt vaidlustatud kohtuotsuse punkte 73–94.

85. Esimese Astme Kohus nendib neis kõigepealt komisjoni kohustust langetada mõistliku tähtaja jooksul otsus haldusmenetluses, mis algatatakse konkurentsi valdkonnas määruse nr 17 alusel ja mis võib endaga kaasa tuua selles sätestatud sanktsioonid. Esimese Astme Kohus tuletab ka meelde, et sellise tähtaja ületamine, kui see on tõendatud, ei õigusta tingimata vaidlusaluse otsuse tühistamist. Tühistamine tuleb ainult siis kõne alla, kui on tõendatud, et selle põhimõtte rikkumine kahjustas puudutatud ettevõtjate kaitseõigusi.⁴⁷

86. Esimese Astme Kohus eristab käesolevas asjas komisjoni haldusmenetluses kolme etappi, mida ta analüüsib eraldi.

— 3. juuli 1996. aasta vastuväiteteatisele eelnenud menetluse etappi peab Esimese Astme Kohus ülemäära pikaks ja tuvastab seejuures ka sõnaselgelt üle kolme aasta kestnud komisjoni tegevusi.

⁴⁶ — Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, allkirjastatud 4. novembril 1950 Roomas.

⁴⁷ — Vaidlustatud kohtuotsus, punktid 73 ja 74.

setuse perioodi.⁴⁸ Selle etapi ülemäärane kestus ei rikkunud aga iseenesest kaitseõigust, kuna sel ajal ei olnud menetlusosalisi veel vastuväidetest teavitatud. Alles vastuväiteteatisega on esitatud ametlik süüdistus ja kõne alla võib üleüldse tulla kaitseõiguste rikkumine.⁴⁹

Astme Kohus aga järelduseni, et menetluse viimase etapi kestuse läbi hagejate kaitseõigusi ei rikutud.⁵²

- *Vastuväiteteatisest kuni ettevõtete ärakuulamiseni* kestnud 16-kuulist menetluse etappi ei pea Esimese Astme Kohus ülemäära pikaks.⁵⁰

87. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 438, millele eelkõige viitab apellatsioonkaebuse viienda väite teine osa, võtab Esimese Astme Kohus seisukoha võimaluse kohta, kas komisjoni määratud trahvisummat võib kohtus vähendada. Esimese Astme Kohus selgitab selles punktis, et hagejad ei ole esitanud ühtegi asjaolu, mis õigustaksid trahvisumma teistkordse vähendamise kaalumist, st vähendamist suuremas ulatuses kui komisjoni enda poolt 100 000 euro võrra toimunud trahvisumma vähendamine. Hagejate vastav taotlus jääb seega rahuldamata.

B. Poolte peamised argumendid

- Menetluse etappi *pärast ärakuulamist kuni vaidlusaluse otsuse tegemiseni* — kokku 23 kuud — peab Esimese Astme Kohus taas ülemäära pikaks.⁵¹ Pärast põhjalikumat analüüsi jõuab Esimese

88. TU leiab, et Esimese Astme Kohus ei oleks tohtinud menetluse kestuse hindamisel eristada menetluse etappe enne ja pärast vastuväiteteatist. Seejuures viitab ta Euroopa Ühenduste Kohtu praktikale ja eriti Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale.⁵³ Selle põh-

48 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 77.

49 — Vaidlustatud kohtuotsus, punktid 78 ja 79.

50 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 84.

51 — Vaidlustatud kohtuotsus, punktid 85 ja 93.

52 — Vaidlustatud kohtuotsus, punktid 86–93.

53 — Edaspidi „EIÖK“.

jal⁵⁴ on käesoleval juhul menetluse kestuse mõistlikkuse hindamiseks otsustava tähtsusega juba aeg alates esimese informatsiooni nõude saatmisest aastal 1991, hiljemalt aga aeg alates märgukirja saatmisest FEG-le 16. septembril 1991.

89. TU väidab, et juba ainuüksi menetluse ülemäärase kestuse tõttu oleks Esimese Astme Kohus pidanud vaidlusaluse otsuse tühistama. Sellele lisanduv kaitseõiguste rikkumine ei saa olla vaidlusaluse otsuse tühistamise eelduseks.

90. Peale selle ei ole Esimese Astme Kohus mõistnud raskusi, mis tekkisid TU-l kaitseks ettevalmistamisel esialgse uurimise (esimene menetlusetapp) pika kestuse tõttu. Enam ei olnud võimalik leida asjakohaseid dokumente ja juhtiva personali ning teiste kaastöötajate vahetumise tõttu oli aja möödudes üha keerulisem mineviku sündmusi rekonstrueerida ja asetada need õigesti selle ajajärgu

konteksti. Lisaks vaidleb TU vastu sellele, et talle etteheidetud rikkumised kestsid edasi ka pärast aastat 1991.

91. Igal juhul oleks aga Esimese Astme Kohus pidanud TU trahvisummat haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu täiendavalt vähendama. Esimese Astme Kohus jättis tähelepanuta, et trahvisummat vähendati vaidlusaluses otsuses ainult vähesel määral seetõttu, et eeldati, et komisjonil ja asjaomastel ettevõtjatel lasub jagatud vastutus menetluse ülemäärase kestuse eest.⁵⁵ Kuna Esimese Astme Kohus tuvastas, et ainult komisjon vastutas menetluse ülemäärase kestuse eest, oleks Esimese Astme Kohus pidanud samas ka trahvisummat täiendavalt vähendama.

92. Komisjon leiab, et vaidlustatud kohtuotsus põhineb väljakujunenud kohtupraktikal, mida Esimese Astme Kohus on käesolevas asjas õigesti kohaldanud. Eelkõige analüüsis Esimese Astme Kohus menetluse kestust nii enne kui ka pärast vastuväiteteatist.

93. EIÖK kriteeriume ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat ei tohi komisjoni

54 — TU viitab oma kirjalikes ja suulistes selgitustes eriti Euroopa Inimõiguste Kohtu 5. veebruari 1980. aasta otsusele kohtuasjas Deweer (A-seeria, nr 35, lk 24, punkt 46), 15. juuli 1982. aasta otsusele kohtuasjas Eckle (A-seeria, nr 51, lk 33, punkt 73) ja 10. detsembri 1982. aasta otsusele kohtuasjas Corigliano (A-seeria, nr 57, punkt 34).

55 — Vaidlusalune otsus, põhjendus 152.

arvates üheselt konkurentsioigusele üle kanda. Enne vastuväiteteatist ei ole ametlikku süüdistust esitatud. Märgekiri, mille komisjoni teenistused käesoleval juhul saatsid, erineb oluliselt ametlikust vastuväiteteatistest ega oma seetõttu tähtsust käesolevas küsimuses, millisest ajahetkest alates võib menetluse ülemäärane kestus rikkuda menetlusosaliste kaitseõigusi.

96. CEF-i argumentid on komisjoni argumentidega sarnased. CEF leiab peale selle, et TU kannab menetluse toimumise eest põhivastutust ja oleks saanud seda menetlust vältida, kui ta oleks õigel ajal lõpetanud rikkumised, mida talle ette heidetakse.

C. Hinnang

94. Komisjon rõhutab, et kohtupraktika kohaselt ei saa ainuüksi haldusmenetluse kestus põhjustada õigusrikkumist ja seega vaidlusaluse otsuse tühistamist. Tuleb ka konkreetselt tõendada, et osalejate kaitseõigusi rikuti. Apellatsioonkaebuse esitaja, kellel on selles osas tõendamiskohus, ei ole niisugust rikkumist veenvalt tõendanud. Komisjoni hinnangul on Esimese Astme Kohus omalt poolt ammendavalt arutanud pika menetluse mõju TU kaitseõigustele, võttes arvesse menetluse kõigi etappide kestust.

97. Vahepeal välja kujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb konkurentsioiguses järgida mõistliku menetlustähtaja põhimõtet, kui vastavuses määrusega nr 17 algatatakse haldusmenetlus, mille tagajärjel võidakse rakendada määruses sätestatud sanktsioonid.⁵⁶

98. Mõistliku menetlustähtaja põhimõte on ühenduse õiguse üldpõhimõte, mis tugineb EIÖK artikli 6 lõikele 1⁵⁷ ja mis on vahepeal

95. Trahvi võimaliku vähendamise osas leiab komisjon, et Esimese Astme Kohus on vaidlustatud kohtuotsust piisavalt põhjendanud ja jõudnud oma täielikku pädevust kasutades järeldusele, et määratud trahv on õigustatud.

56 — 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon, nn PVC II kohtuotsus (EKL 2002, lk I-8375, punkt 179).

57 — Vt selle kohta eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (punkt 21) ja eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 170 ja 171). Euroopa Kohus on aga juhtinud tähelepanu ka sellele, et „võistleva protsessi põhimõte, nagu ka teised EIÖK artikli 6 lõikes 1 sätestatud menetluslikud tagatised, kehtib ainult „kohtu“ menetluses“ (eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus, punkt 70). Sellest võib järeldada, et EIÖK artikli 6 lõiget 1 ei saa igatahes komisjoni haldusmenetluses otseselt kohaldada.

kajastamist leidnud ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas⁵⁸ (õigus heale asjaajamisele).⁵⁹

1. Menetluse kahe etapi eristamine (esimese väite esimene osa)

99. Esimese väite esimeses osas heidab TU Esimese Astme Kohtule ette, et ta on menetluse kestuse hindamisel õigustamatult eristanud menetluse kahte etappi ja kohalda-

nud mõistliku menetlustähtaja põhimõtet alles alates vastuväiteteatisest, seega alles menetluse teises etapis.

100. Ehkki konkurentsimenetlused ei oma määruse nr 17 kohaselt karistusõiguslikku iseloomu⁶⁰ ega ole suunatud üksikisiku, vaid ettevõtte vastu, tugineb Euroopa Kohus mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rakendamisel konkurentsimenetlustes tugevasti Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale EÕIK artikli 6 lõike 1 kohta.⁶¹ Selle kohtupraktika kohaselt võib mõistliku menetlustähtaja põhimõtet kohaldada juba ammu enne ametliku süüdistuse esitamist. Piisab nimelt sellest, et isikut süüdistatakse ametlikult või et meetmetel, mida kahtlustuste tõttu rakendatakse, on oluline mõju isiku olukorrale.⁶²

101. Vastavalt võib ka konkurentsimenetlustes kohaldada mõistliku menetlustähtaja

58 — EÜT 2000, C 364, lk 1. Kuigi harta ei too veel kaasa esmase õigusega võrreldavat siduvat õigusmõju, annab ta ometi õiguse allikana teada ühenduse õiguskorraga tagatud põhiõigustest. Vt ka minu 8. septembri 2005. aasta ettepanek kohtuasjas C-540/03: parlament vs. nõukogu (EKL 2005, lk I-5769, punkt 108) ja minu 14. oktoobri 2004. aasta ettepanek liidetud kohtuasjades C-387/02, C-391/02 ja C-403/02: Berlusconi jt (EKL 2005, lk I-3565, lk I-3568, 83. joonealune märkus); vt selle kohta ka kohtujurist M. Poiares Maduro 29. juuni 2004. aasta ettepanek kohtuasjas C-181/03 P: Nardone, milles otsus tehti 13. jaanuaril 2005 (EKL 2005, lk I-199, lk I-201, punkt 51); kohtujurist J. Mischo 20. septembri 2001. aasta ettepanek liidetud kohtuasjades C-20/00 ja C-64/00: Booker Aquaculture ja Hydro Seafood, milles otsus tehti 10. juulil 2003 (EKL 2003, lk I-7411, lk I-7415, punkt 126); kohtujurist A. Tizzano 8. veebruari 2001. aasta ettepanek kohtuasjas C-173/99: BECTU, milles otsus tehti 26. juunil 2001 (EKL 2001, lk I-4881, lk I-4883, punkt 28) ja kohtujurist P. Léger 10. juuli 2001. aasta ettepanek kohtuasjas C-353/99 P: Hautala, milles otsus tehti 6. detsembril 2001 (EKL 2001, lk I-9565, lk I-9567, punkt 82 ja 83); tagasihoidlikumalt väljendus kohtujurist S. Alber oma 24. oktoobri 2002. aasta ettepanekus kohtuasjas C-63/01: Evans, milles otsus tehti 4. detsembril 2003 (EKL 2003, lk I-14447, lk I-14451, punkt 80).

59 — Käesolevas asjas veel põhiõiguste harta ei kohaldata, kuna see kuulutati välja alles pärast vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist. Tulevikus peab aga konkurentsimenetlustes tähele panema, et komisjon on pidulikult kohustunud põhiõiguste hartat järgima ja on sellega niisiis õiguslikult seotud (Euroopa Komisjoni presidendi Romano Prodi deklaratsioon Euroopa Nõukogu Nice'i istungil 7. detsembril 2000); vt ka määruse nr 1/2003 põhjendus 37.

60 — Vt määruse nr 17 artikli 15 lõige 4.

61 — Eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punkt 182).

62 — Prantsuse keeles: „[L]a période à prendre en considération [...] débute dès qu'une personne se trouve officiellement inculpée ou lorsque les actes effectués par les autorités de poursuite en raison des soupçons qui pèsent contre elle ont des répercussions importantes sur sa situation"; inglise keeles: „[T]he period to be taken into consideration [...] begins at the time when formal charges are brought against a person or when that person has otherwise been substantially affected by actions taken by the prosecuting authorities as a result of a suspicion against him"; vt Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja 17. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas Pedersen ja Baadsgaard vs. Taani (kaebus nr 49017/99, punkt 44); vt selle kohta ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 16. juuli 1971. aasta otsus kohtuasjas Ringelsen (A-seeria, nr 13, punkt 110), 22. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas Hozee vs. Madalmaad (*Recueil des arrêts et décisions*, 1998-III, punkt 43) ja eespool 54. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika.

põhimõtet ammu enne vastuväiteteatist, millel on ametliku süüdistuse iseloom. Seejuures ei ole oluline, kas ja millal võib enne vastuväiteteatist rääkida ametlikust süüdistusest. Igal juhul võib juba esialgse uurimise raames nii määruse nr 17 artikli 14 kohastel komisjoni kontrollidel kui ka määruse nr 17 artikli 11 kohastel komisjoni informatsiooni-nõuetel olla „oluline mõju” asjaomaste ettevõtjate olukorrale.⁶³

102. Sellised uurimistoimingud jätavad asjaomastele isikutele üldjuhul mulje, et komisjonil on nende suhtes EÜ artikli 81 või EÜ artikli 82 rikkumise kahtlus. See kehtib seda enam, kui komisjon annab märku nagu käesolevas asjas, et talle on laekunud kaebus kolmandalt isikult, mis andis alust piisavaks kahtluseks uurimise alustamiseks. Sellisel juhul on asjaomasele ettevõtjale suunatud informatsiooninõue juba võrreldav süüdistatava esimese ärakuulamisega ning asjaomase ettevõtja kontroll süüdistatava ruumide läbiotsimisega.

63 — Eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punkt 182).

103. Selliste uurimistoimingute järgselt alustavad asjaomased isikud reeglina olulisi pingutusi kaitse ettevalmistamiseks ja pöörduvad eelkõige advokaatide poole. Olenevalt asjaoludest tuleb ka juba moodustada reserve võimalike trahvide maksmiseks ning läbi mõelda äripartnerite ja avalikkuse reaktsoonid. Sellest ajast alates ei saa asjaomased isikud kindlad olla, millal ja kuidas nende vastu algatatud menetlus lõpeb. Niisiis on nad kõrgendatud pingel all. Sellises olukorras pakub mõistliku menetlustähtaja põhimõte neile tugevamat kaitset kui sanktsioonide kohaldamise aegumistähtaaja⁶⁴ pakutav kaitse.

104. Niisiis *arvesse võetav* ajavahemik selleks, et teha kindlaks, kas komisjoni konkurentsimenetlus oli ebamõistlikult pikk, ei alga mitte alles vastuväiteastisest, vaid juba komisjoni esimesest uurimistoimingust, millel oli asjaomase ettevõtja olukorrale oluline mõju.⁶⁵

64 — Sanktsioonide aegumistähtaaja kohta konkurentsioiguses vt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määrus (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieskirjades ettenähtud menetluste ja sündtähtmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; EÜT eriväljaanne 07/01, lk 61) ja tulevastel juhtudel määruse nr 1/2003 artikkel 25.

65 — Eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punkt 182). Teistsugusel seisukohal on kohtujurist J. Mischo, kes oma 25. oktoobri 2001. aasta ettepanekus PVC II kohtuasjas C-250/99 P (EKL 2002, lk I-8375, punkt 40 jj) on vastuväiteteatisele eelneva aja arvesse võtmise vastu.

105. Haldusmenetluse *kestuse hindamise* osas tuleb eristada kahte teineteisele järgnevat etappi: *esimene etapp*, mis algab komisjonile antud uurimispädevuse teostamisega ja kestab kuni vastuväiteteatise edastamiseni, ja *teine etapp*, mis algab vastuväiteteatise edastamisest ja lõpeb lõpliku otsuse vastuvõtmisega.⁶⁶

107. Esimese menetlusetapi puhul tuleb arvesse võtta seda, et komisjon vajab esialgselt uurimiseks piisavalt aega, et ta saaks EÜ artikli 81 või EÜ artikli 82 rikkumise kahtlust mõistlikul viisil kontrollida. Vastasel juhul tekiks oht, et komisjoni kui konkurentsi eest vastutava ametiasutuse võime kohaldada konkurentsi käsitlevaid asutamislepingu sätteid, nõrgeneks püsivalt. Samuti peab komisjonil olema võimalus anda teatud jooksvatele menetlustele eelisõigus teiste menetluste ees;⁶⁹ see kehtib eelkõige, kuid mitte ainult juhtudel, kui vastavad teenistused on ajutiselt ülekoormatud.

106. Nagu nähtub PVC II kohtuotsusest,⁶⁷ kohaldatakse aga menetluse mõlemas etapis mõistliku menetlustähtaja põhimõtet. Kummaski etapis on siiski oma sisemine loogika: vastuväiteteatise edastamisele eelnev etapp, mis algab komisjoni uurimispädevuse teostamisega, on ette nähtud selleks, et komisjon saaks pärast uurimist menetluse edasise kulgemise kohta seisukoha võtta, kuid pärast teist etappi, mille käigus kuulatakse ära ka asjaomased isikud, peab komisjonil olema võimalik anda lõplik hinnang väidetava rikkumise kohta. Need erinevad eesmärgid mõjutavad ka menetlustähtaja mõistlikkuse konkreetset hindamist igas etapis, milleks tuleb alati analüüsida põhjalikult iga üksiku juhtumi kõiki asjaolusid.⁶⁸

108. Teise menetlusetapi puhul tuleb võtta arvesse, et komisjoni uurimine on pärast vastuväiteteatise edastamist üldjuhul lõpetatud ja et otsuse langetamisel tuleb veel arvesse võtta ainult asjaomaste ettevõtjate ärakuulamisel saadud informatsiooni. Selles etapis on komisjon menetlusega jõudnud juba nii kaugele, et edasi oleks ebamõistlik jätta asjaomased ettevõtjad menetluse tulemuse osas teadmatusse kauemaks kui tingi-

66 — Eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 181–183).

67 — Eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 182–184).

68 — Kohaldatavate kriteeriumide kohta vt eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 187 ja 188) ja eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (eelkõige punkt 29).

69 — Vt selle kohta ka 18. septembri 1992. aasta otsus kohtuasjas T-24/90: Automec vs. komisjon (EKL 1992, lk II-2223, punkt 77) ja 4. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas C-119/97 P: Uflex jt vs. komisjon (EKL 1999, lk I-1341, punkt 88).

mata vajalik. Menetluse kestuse kontrollimiseks kohaldatavad kriteeriumid on järelikut rangemad.

109. TU argument selle kohta, et Esimese Astme Kohus eristas menetlustähtaja hindamisel ebaõigesti kahte menetlusetappi, on seetõttu põhjendamatu. Samuti ei ole õige TU kriitika, et Esimese Astme Kohus kohaldas mõistliku menetlustähtaja põhimõtet üleüldse alles teises menetlusetapis, st pärast vastuväiteteatise edastamist. Esimese Astme Kohus sedastas nimelt sõnaselgelt, et ka komisjoni esialgse uurimise kestus oli rohkem kui kolmeaastase tegevusetuse perioodi tõttu ebamõistlikult pikk.⁷⁰

110. Käesolevas asjas ei ole vaidlust selle üle, et komisjoni haldusmenetluse kestus oli ebamõistlikult pikk kahel Esimese Astme Kohtus määratletud perioodil⁷¹ — esiteks enne vastuväiteteatise edastamist, ja teiseks osapoolte ärakuulamise ja vaidlusaluse otsuse tegemise vahel.

111. Seetõttu ei puuduta vaidlus lähemal vaatlusel ka seda, kas kahe menetlusetapi eristamine oli lubatav ja kuidas menetluse kestust neis kahes etapis tuli hinnata. Küsi-

mus on pigem selles, milliseid *tagajärgi* tõi kaasa haldusmenetluse ülemäärane kestus. Tuleb välja selgitada, kas Esimese Astme Kohus sai õigusnorme rikkumata otsustada, et haldusmenetluse ülemäärane kestus nii enne kui ka pärast vastuväiteteatist ei pidanud endaga kaasa tooma otsuse tühistamist ega trahvisumma täiendavat vähendamist. Need küsimused tõusetuvad apellatsioonkaebuse esimese väite teises ja kolmandas osas ning viienda väite teises osas ja neid tuleb seega hinnata koos nende väidetega.

2. Menetluse ülemäärase kestuse ja tühistamise seos (apellatsioonkaebuse esimese väite teine ja kolmas osa)

112. Apellatsioonkaebuse esimese väite teine ja kolmas osa käsitlevad küsimust, millistel tingimustel tuleb komisjoni otsus tühistada, kui haldusmenetlus kestab üle-määra kaua.

a) Tühistamine ainult kaitseõiguse rikkumise korral (apellatsioonkaebuse esimese väite teine osa)

113. Apellatsioonkaebuse esimese väite teises osas heidab TU Esimese Astme Kohtule

70 — Vaidlustatud kohtuotsus, punkt 77.

71 — Vt selle kohta käesolev ettepanek, punkt 86.

ette õigusnormide rikkumist või vähemalt puudulikkus põhjendamist, kuna Esimese Astme Kohus ei tühistanud vaidlusalust otsust hoolimata sellest, et ta tuvastas menetluse ülemäärase kestuse.

114. Lähtuda tuleks eeldusest, et komisjoni-poolne iga ebamõistlik viivitus menetluses kujutab endast asjaomase ettevõtja põhi-õiguslikult kaitstud menetlusõiguse rikku-mist. Sellise rikkumise tunnistamine ei eelda mingisuguse kahju olemasolu tõendamist.⁷²

115. Kuid mitte igal menetlusveal ei ole tingimata samad tagajärjed.⁷³ Komisjoni otsuse *tühistamine* osapoolte menetlus-õiguste rikkumise tõttu on ainult siis õigus-tatud, kui menetlus oleks võinud ilma selle

rikkumiseta jõuda hoopis teise tulemu-seni.^{74 75}

116. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt mõjutab konkurentsioiguses menetlus-õiguste rikkumine menetluse tulemust alati siis, kui rikkumine raskendas asjaomastel ettevõtjatel enda kaitsmist.⁷⁶

117. Ka komisjoni otsuse tühistamine menetluse ülemäärase kestuse tõttu on seega ainult siis võimalik, kui asjaomased ettevõt-jad tõendavad üksikasjalikult, et menetluse ülemäärane kestus mõjutas nende kaitse-õigust.⁷⁷ Ehkki Euroopa Kohus ei ole sellist

72 — Vt nt eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 191–200) ja eespool 16. joone-aluses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgevebe (punk-tid 26–48), milles käsitletakse ainult menetluse tähtja mõistlikkust. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast vt ka eespool 54. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Corigliano (punkt 31).

73 — Ka Euroopa Inimõiguste Kohus (9. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas Schouten ja Meldrum vs. Madalmaad, A-seeria, nr 304, punkt 75) tunnistab põhimõtteliselt, et sanktsioon mõistliku menetlustähtja põhimõtte rikkumise eest peab tulenema vastava õigussüsteemi raamest; prantsuse keeles: „[...] il appartient en principe aux juridictions nationales de juger ce que doit être, en vertu de leur système juridique, la sanction appropriée pour une violation, imputable à l'une des parties, de l'exigence d'un „délai raisonnable“ [...]”; inglise keeles: „[...] it is in principle for the national courts to decide what the appropriate sanction should be under their legal system for a breach attributable to one of the parties of the „reasonable time“ requirement [...]“.

74 — Selline teine tulemus võib nt olla väiksema raskusastmega rikkumiste tuvastamine, väiksem rahatrahv või uurimise lõpetamine.

75 — *Ex multis* 10. juuli 1980. aasta otsus kohtuasjas 30/78: Distillers vs. komisjon (EKL 1980, lk 2229, punkt 26, nõuandva komisjoni kuulamine), 14. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-301/87: Prantsusmaa vs. komisjon (EKL 1990, lk I-307, punkt 31, võistlevuse põhimõtte rikkumine); 25. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-465/02 ja C-466/02: Saksamaa ja Taani vs. komisjon (EKL 2005, lk I-9115, punktid 36–40, regulatiivko-mitee lingvistiline kord) ja eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 315–328, toimikule juurdepääsu õigus); vt ka õige õigusliku aluse valiku ja seadusandliku menetluse kohta 11. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-211/01: komisjon vs. nõukogu (EKL 2003, lk I-8913, punkt 52) ja minu 26. mai 2005. aasta ettepanek kohtuasjas C-94/03: komisjon vs. nõukogu, milles otsus tehti 10. jaanuaril 2006 (EKL 2006, lk I-1, punkt 53).

76 — Vt ainult — toimikuga tutvumise õiguse rikkumiste kohta — 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-51/92 P: Hercules Chemicals vs. komisjon (EKL 1999, lk I-4235, punktid 77 ja 82) ning eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 315–317 ja 321–323).

77 — Vt selle kohta — toimikuga tutvumise õiguse rikkumised — nt eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 318 ja 324) ja eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus (punktid 73–75 ja 131).

otsust *konkurentsioiguse* asjas veel sõnaselgelt teinud,⁷⁸ võib siiski niisuguseid kaalutlusi leida kohtupraktikast teiste võrreldavate menetluste kohta, kus Euroopa Kohus on juba loonud sellise seose mõistliku menetlustähtaja ja kaitseõiguse vahel.⁷⁹

dusel⁸¹ või mõistliku hüvitise maksmine,⁸² vajadusel sellekohase avalduse alusel.

118. *A contrario*, ka menetluse ülemäärase kestuse puhul *ei ole õiguslikku alust* komisjoni otsuse tühistamiseks, kui asjaomaste ettevõtjate kaitsevõimaluste rikkumine ei ole üksikasjalikult tõendatud ja kui seetõttu ei ole alust arvata, et menetluse ülemäärane kestus võis mõjutada komisjoni otsuse sisu.⁸⁰ Sellistel juhtudel on aga alati mõeldav trahvisumma vähendamine õigluse põhjen-

119. Seega ei ole õige TU argument, et vaidlusaluse otsuse tühistamine oleks olnud kohustuslik juba ainuüksi menetluse ülemäärase kestuse tõttu, sõltumata tema kaitsevõimaluste võimalikust rikkumisest. Apellatsioonkaebuse esimese väite teine osa on niisiis põhjendamatu.

b) Kaitsevõimaluste rikkumine käesolevas asjas (apellatsioonkaebuse esimese väite kolmas osa)

78 — Vt seevastu kohtujurist J. Mischo 25. oktoobri 2001. aasta ettepanek eespool 65. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas C-250/99 (punktid 76, 80 ja 83).

79 — Vt selle kohta 15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-501/00: Hispaania vs. komisjon (EKL 2004, lk I-6717, punktid 52, 57 ja 58), ESTÜ riigiabi asjus ning liikmesriigi kohustuse rikkumise menetluses 21. jaanuari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-207/97: komisjon vs. Belgia (EKL 1999, lk I-275, punktid 25–27) ja 16. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas C-96/89: komisjon vs. Madalmaad (EKL 1991, lk I-2461, punktid 15 ja 16).

80 — Vt selle kohta ka eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (punkt 49), kus Euroopa Kohus jõuab järeldusele, et Esimese Astme Kohtu otsust ei tule tühistada hoolimata esimese kohtuasimes toimunud menetluse ülemäärast kestusest, kui puudub alus arvata, et menetluse kestus võis mõjutada kohtuasja tulemust. Vt ka eespool 65. joonealuses märkuses viidatud kohtujurist J. Mischo ettepanek (punktid 75–78 ja 84–85).

81 — Vt selle kohta eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (punktid 48 ja 141–143). Vt ka käesolev ettepanek, punktid 130–146.

120. Siiski tuleb veel kontrollida, kas Esimese Astme Kohus võis käesolevas asjas õigusnorme rikkumata eeldada, et TU kaitsevõimalusi ei rikutud. See küsimus on TU appellatsioonkaebuse esimese väite kolmanda osa esemeks, milles ta heidab Esimese Astme Kohtule ette õigusnormide rikkumist või

82 — Samal seisukohal on kohtujurist J. Mischo eespool 65. joonealuses märkuses viidatud ettepanekus kohtuasjas C-250/99 P, punkt 79. Kahju hüvitamise hagi kohta vt Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon (EKL 1999, lk II-931, punkt 122), mida kinnitab eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 173–178).

vähemalt otsuse põhjendamatus. Sisuliselt väidab TU, et tema kaitseõigusi rikkus juba haldusmenetluse esimese etapi ülemäärane kestus, milleks oli esimese uurimistoimingu või komisjoni märgukirja ja vastuväiteteatise edastamise vaheline aeg. Peale selle selgitab TU, et Esimese Astme Kohus on jätnud tema arvates tähelepanuta konkreetsed raskused, millega ettevõtja seisab silmitsi kaitse ettevalmistamisel.

veel asjakohased. Kui komisjon pöördub selles esimeses etapis ettevõtja poole näiteks informatsiooninõudega, on tegu puhta uurimismeetmega, mitte aga ärakuulamistoimingu. Ka ei võimaldata selles menetluse etapis arusaadavatel põhjustel toimiku materjalidega tutvumist, sest see võiks uurimist tõsiselt ohustada ja menetluse kiirendamise asemel seda aeglustada.

121. Vaidlustatud kohtuotsuses lähtub Esimese Astme Kohus õigustatult sellest, et konkurentsiasjas saavad asjaomased ettevõtjad alles *pärast* vastuväiteteatise edastamist ennast kaitsta komisjoni väidetud rikkumiste vastu. Alles menetluse selles (*teises*) etapis, kus komisjoni uurimine on lõpetatud ja haldusmenetlus omandab võistleva iseloomu, omandavad kaitseõigused üldse tähtsuse.⁸³ Alles siis saavad asjaomased ettevõtjad võimaluse tutvuda toimikuga ja alles siis võivad nad ka komisjoni vastuväidete suhtes seisukoha võtta. Menetluse esimene etapp on seevastu pühendatud komisjoni uurimisele ja asjaomaste ettevõtjate kaitseõigused ei ole

122. Kuigi asjaomaste ettevõtjate kaitseõigused avanevad kahtlemata alles *alates* vastuväiteteatise edastamisest, st ainult menetluse teises etapis, ei puudu ka haldusmenetluse esimesel etapil teatud mõju asjaomaste ettevõtjate kaitsevõimalustele.

123. Mida rohkem aega kulub esimestest uurimismeetmetest vastuväiteteatise edastamiseni, seda tõenäolisem on, et selles teatises etteheidetatavate rikkumiste kohta õigustavate tõendite esitamine ei ole võimalik või on keeruline. Vajalikku informatsiooni võib olla võimalik säilitada raamatutes ja arhiivides, et olla varustatud võimalike ametkondlike või kohtulike meetmete vastu.⁸⁴ Nagu aga TU

83 — Vt selle kohta väljakujunenud kohtupraktika, eelkõige eespool 76. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Hercules Chemicals (punkt 75) ja eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punktid 315 ja 316).

84 — Vt selle kohta vaidlustatud kohtuotsuse punkt 87.

õigesti viitab, võib olla üha keerulisem leida süüdistatava poolt tunnistajaid, mida rohkem aega kulub — ükskõik, kas see aeg kulub enne või pärast vastuväiteteatise edastamist –, eriti kuna asjaomaste ettevõtjate juhtorganite ja muu personali koosseis võib muutuda. Esimese Astme Kohus ei käsitle vaidlustatud kohtuotsuses seda asjaolu piisavalt.⁸⁵

124. Juba menetluse esimese etapi ülemäärane kestus võib mõjutada asjaomaste ettevõtjate hilisemaid kaitsevõimalusi ja kokkuvõttes ohustada nende kaitseõigusi, kui neid menetluse teises etapis kasutatakse. Esimese Astme Kohus on jätnud selle tähelepanuta, kui ta selgitab, et menetluse esimese etapi ülemäärane kestus „ei saa iseenesest oma olemuselt” rikkuda asjaomaste ettevõtjate kaitseõigusi.⁸⁶

125. Seega on Esimese Astme Kohus rikkunud õigusnormi, kuna ta piirdus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 86–93 kontrollimisel

küsimusega, „kas kaitseõigusi rikuti selle [viimase] menetlusetapi [ülemäärase] kestusega”.⁸⁷ Ta oleks pidanud peale selle kontrollima, kas vastuväiteteatise edastamisele eelnenud menetlusetapi ülemäärane kestus võis mõjutada asjaomaste ettevõtjate hilisemaid kaitsevõimalusi ning eelkõige, kas TU on seda asjaolu piisavalt tõendanud.

126. Selline kontroll ei tähenda kaitseõiguste kasutamise ajalist ettepoole nihutamist. Asjaomaste ettevõtjate ärakuulamine ja nende õigus toimikuga tutvuda on ja jäävad menetluse teise etapi osaks, st nad langevad aega *pärast* vastuväiteteatise edastamist. See ei välista aga, et kaitsevõimaluste mõjutamine ja seega ka kaitseõiguste rikkumine võis saada alguse juba esialgse uurimise ülemäärasest kestusest või täpsemalt isegi komisjoni kauaaegsest tegevusetusest menetluse esimeses etapis.

127. Kuna vaidlustatud kohtuotsus ei sisalda selle kohta mingeid andmeid, tuleb see tühistada ja kuna menetlusstaadium seda ei luba, tuleb asi suunata tagasi Esimese Astme Kohtusse vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 lõikele 1.

85 — Personalikoosseisu muutuste probleemi tõstatas TU juba Esimese Astme Kohtu menetluses (kohtuasi T-6/00) oma kaebuse punktides 213 ja 214 ning oma vastuse punktides 235 ja 237–239, kuid Esimese Astme Kohus ei käsitle seda oma otsuses sõnagagi, ka mitte kaudselt oma otsuse punktides 86–93.

86 — Vaidlustatud kohtuotsuse punktid 78 ja 79.

87 — Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 86; vt pädevuse kohta ka vaidlustatud kohtuotsus, punkt 93.

3. Trahvi vähendamine (apellatsioonkaebuse esimese väite lõpumärkus ja viienda väite teine osa)

128. Kuna eelnevale tuginedes tuleb vaidlustatud kohtuotsus tervikuna tühistada juba esimese väite kolmanda osa alusel, käsitlen järgnevalt ainult veel teise võimalusena trahvi võimaliku vähendamise küsimust, mis on viienda väite teise osa ja esimese väite lõpumärguse ese.

129. TU heidab Esimese Astme Kohtule ette, et ta rikkus õigusnormi, kui ta kinnitas TU-le määratud trahvi suuruse, või vähemalt ei ole vaidlustatud kohtuotsust põhjendanud. TU arvates oleks Esimese Astme Kohus pidanud trahvisummat haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu vähendama. Eelkõige on Esimese Astme Kohus jätnud tähelepanuta, et menetluse ülemäärase kestuse eest kandis vastutust ainult üksi komisjon ja mitte, nagu komisjon algselt väitis,⁸⁸ komisjon ja asjaomased ettevõtjad ühiselt.

130. Nagu juba eespool märgitud, ei saa Euroopa Kohus apellatsioonimenetluse käi-

gus asjas, milles Esimese Astme Kohtul on täielik pädevus, asendada õigluse põhjendusel Esimese Astme Kohtu hinnangut trahvisummade kohta enda hinnanguga.⁸⁹ Euroopa Kohus võib aga kontrollida, kas Esimese Astme Kohus on teinud *ilmse vea* või on rikkunud proportsionaalsuse põhimõtet või võrdse kohtlemise põhimõtet.⁹⁰

131. Sisuliselt tuleb eeldada, et Esimese Astme Kohus on teinud *ilmse vea* esiteks siis, kui ta tõlgendab väärtalt oma EÜ artikli 229 kohase pädevuse ulatust koostoimes määruse nr 17 artikliga 17. Teiseks on tegu ilmse veaga ka siis, kui Esimese Astme Kohus enne otsuse tegemist trahvisumma suuruse kohta ei uuri igast küljest kõiki faktilisi asjaolusid ja argumente, mis on üksikjuhul olulised trahvisumma suuruse kohta otsuse tegemiseks.⁹¹

132. EÜ artikli 229 kohase *Esimese Astme Kohtu pädevuse ulatuse* osas tuleb arvesse võtta, et täielikule pädevusele ei rakendata

⁸⁸ — Vaidlusalune otsus, põhjendus 152.

⁸⁹ — Vt eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika ja eespool 56. joonealuses märkuses viidatud PVC II kohtuotsus (punkt 614).

⁹⁰ — Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsus (punkt 365).

⁹¹ — Vt selle kohta eespool 24. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Dansk Rörindustri (punktid 244 ja 303) ning eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe (punkt 128).

samu kriteeriume nagu nt vaidlustatud kohtuotsuse tühistamisele. Eelkõige ei ole täieliku pädevuse puhul tegu vaid komisjoni otsuse õiguspärasuse kontrolliga. Lisaks võib rakendada ka otstarbekohasuse ja õigluse aspekte. Igal juhul tuleb arvesse võtta menetlusnormide rikkumisi, nagu näiteks mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumine, mis — nagu juba öeldud⁹² — rikuvad asjaomase isiku põhiõigusi ka siis, kui nad ei mõjutanud komisjoni otsust sisuliselt ega too seega endaga kaasa otsuse tühistamist.

133. Kõike seda on Esimese Astme Kohus käesoleval juhul õigesti väljendanud ja selgitanud, et ta oleks võinud määratud trahvisummat täiendavalt vähendada ainuüksi haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu, mille eest komisjon on vastutav.⁹³ Selles osas ei ole Esimese Astme Kohus teinud ilmset viga.

134. Teisiti on lugu Esimese Astme Kohtu kohustusega võtta igati arvesse kõiki otsuse tegemise jaoks määravaid asjaolusid ja argumente.

135. Otsuse tegemise jaoks määrav asjaolu täieliku pädevuse teostamise raames oli käesoleval juhul eriti komisjoni vastutus haldusmenetluse *kahe* etapi ülemäärase kestuse eest, st mitte ainult tavapäraselt vajaliku tähtaja ületamine osapoolte ärakuulamise ja vaidlusaluse otsuse tegemise vahel, vaid ka rohkem kui kolm aastat kestnud tegevuse aeg *enne* vastuväiteteatist esialgse uurimise etapis.

136. Ehkki Esimese Astme Kohus sedastab vaidlustatud kohtuotsuse alguses veel komisjoni vastutuse haldusmenetluse *mõlema* etapi ülemäärase kestuse eest,⁹⁴ võtab ta hiljem oma täieliku pädevuse raames arvesse ainult komisjoni vastutuse *ühe* etapi ülemäära-
rast kestuse eest, nimelt osapoolte ärakuulamisest vaidlusaluse otsuse tegemiseni. Eriti selgelt tuleb see esile vaidlustatud kohtuotsuse punktis 436, millega algab Esimese Astme Kohtu arutelu trahvisumma üle. Selles viitab Esimese Astme Kohus ainult vaidlusaluse otsuse punktile 85, st otsuse sellele osale, mis käsitleb komisjoni vastutust menetluse ülemäärase kestuse eest *pärast* vastuväiteteatise edastamist. Seevastu puudub igasugune viide vaidlusaluse otsuse

92 — Vt käesolev ettepanek, punktid 114–118.

93 — Vt vaidlustatud kohtuotsus, punkt 436.

94 — Vt vaidlustatud kohtuotsus, punktid 77 ja 85.

punktile 77, millest nähtub komisjoni vastutus menetluse ülemäärase kestuse eest *enne* vastuväiteteatise edastamist.

137. Kuna Esimese Astme Kohus ei ole seega trahvisumma võimaliku kohtuliku vähendamise arutamisel võtnud arvesse menetluse ülemäärast kestust ka *enne* vastuväiteteatise edastamist, on ta ilmselgelt rikkunud õigusnormi oma EÜ artikli 229 kohase täieliku pädevuse kasutamisel koostöös määruse nr 17 artikliga 17.

138. Isegi kui jätta vaidlustatud kohtuotsus — vastupidi käesolevas ettepanekus antud tõlgendusele⁹⁵ — juba apellatsioonkaebuse esimese väite alusel tühistamata, tuleks see igal juhul tühistada osas, millega Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata TU taotluse temale määratud trahvisumma vähendamiseks. Sel juhul võimaldaks menetlusstaadium Euroopa Kohtul ise teha asja suhtes lõplik otsus põhikirja artikli 61 lõike 1 alusel. Elköige võiks Euroopa Kohus ise teha lõpliku otsuse komisjoni määratud trahvisumma vähendamise kohta.⁹⁶

139. Käesolevas asjas otsustas komisjon juba ise trahvi suuruse arvutamisel vähendada vaidlusaluses otsuses trahvisummat 100 000 euro võrra. Seejuures ei eristanud komisjon aga otsuses mainitud erinevaid menetlusnordide rikkumisi ja nii ei ole selge, milline osa sellest 100 000 eurost puudutab menetluse ülemäärast kestust. Komisjon ei eristanud ka haldusmenetluse kahte erinevat etappi. Samuti ei lähtunud komisjon sellest, et ta oli üksi vastutav menetluse ülemäärase kestuse eest menetluse mõlemas etapis,⁹⁷ nagu Esimese Astme Kohus hiljem tuvastas. Seetõttu tundub, et komisjon ei ole trahvisumma vähendamisel TU menetlusõiguste rikkumist piisavalt arvesse võtnud.

140. Eltoodut arvesse võttes oleks trahvi täiendav vähendamine õigustatud. Aluseks võiks võtta 25 000 euro suuruse summa, st poole sellest, mille võrra vähendas Euroopa Kohus trahvi kohtuasjas Baustahlgewebe;⁹⁸ nimetatud kohtuasjas oli nimelt komisjoni algselt määratud trahv suurusjärgult umbes kahekordne võrreldes käesolevas asjas TU-le määratud trahviga.

95 — Vt minu selgitused esimese väite kohta käesolevas ettepanekus, punktid 120–127.

96 — Nagu nt eespool 13. joonealuses märkuses viidatud tsemendi kohtuotsuses (punktid 384 ja 385).

97 — Vaidlusalune otsus, põhjendused 151–153.

98 — Eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus, eriti punkt 141.

141. Peale selle tuleks käesolevas asjas eraldi arvesse võtta, et komisjon oli vastutav enam kui kolm aastat kestnud tegevusetuse perioodi eest, nagu Esimese Astme Kohus tuvastas. Niisiis oleks mõistlik vähendada trahvi 25 000 euro võrra tegevusetuse iga täisaasta eest menetlusetapis enne vastuväidete esitamist, kokku seega 75 000 euro võrra. Peale selle tuleks ka pärast vastuväidete esitamist aset leidnud menetlusetapi ülemäärase kestuse tõttu vähendada trahvi täiendava 25 000 euro võrra. Sellest tuleneb kogusummana 100 000 eurot, mille võrra võiks Euroopa Kohus trahvisummat — praegu 2 150 000 eurot — vähendada.

põhjendamatu, tuleks vaidlustatud kohtuotsus tühistada vähemalt osas, milles Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata TU taotluse temale määratud trahvisumma vähendamiseks.¹⁰⁰ Sel juhul peaks Euroopa Kohus trahvi vähendama ja jätma apellatsioonkaebuse muus osas rahuldamata.

VI. Kohtukulud

D. Vaheettepanek: apellatsioonkaebuse esimene väide ja apellatsioonkaebuse viienda väite teine osa

142. Vastavalt siin esitatud lahendusele apellatsioonkaebuse esimese väite kolmanda osa kohta⁹⁹ tuleb vaidlustatud kohtuotsus tervikuna tühistada ja suunata kohtuasi tagasi Esimese Astme Kohtusse.

144. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 122 lõige 1 sätestab, et Euroopa Kohus otsustab kohtukulude jaotuse ainult siis, kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu või kui see on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse.

145. Kuna aga käesolev kohtuasi tuleb siin esitatud lahenduse kohaselt suunata tervikuna tagasi Esimese Astme Kohtusse, tuleb kohtukulude kandmine otsustada edaspidi.¹⁰¹

143. Juhul kui Euroopa Kohus — vastupidi käesolevas ettepanekus antud tõlgendusele — jõuab järeldusele, et väite see osa on

100 — Vt ka käesoleva ettepaneku punktides 128–141 selgitused esimese väite lõpumärkuse ja viienda väite teise osa kohta.

101 — Vt nt 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-279/98 P: Cascades vs. komisjon (EKL 2000, lk I-9693, punkt 82), 3. juuli 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-83/01 P, C-93/01 P ja C-94/01 P: Chronopost jt vs. Ufex jt (EKL 2003, lk I-6993, punkt 45) ja 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-111/02 P: parlament vs. Reynolds (EKL 2004, lk I-5475, resolutiivosa punkt 3).

99 — Käesolev ettepanek, punktid 120–127.

VII. Ettepanek

146. Tuginedes eelnevale, teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada järgmiselt:

- 1) Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 16. detsembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00.
- 2) Suunata kohtuasi tagasi Esimese Astme Kohtusse.
- 3) Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.